

УДК 355.02:351.86

Н. М. Андріянова
науковий співробітник,
Центр воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ ЯК ПРОВІДНОГО ЕЛЕМЕНТУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Постановка проблеми. Комплексний характер безпекового середовища, яке сформувалося на початку ХХІ століття внаслідок розширення спектра викликів і загроз (міжнародний тероризм, кіберзлочинність, гібридні війни, загострення «заморожених» конфліктів тощо) вимагає переформатування архітектури системи національної безпеки. Це стоєть насамперед перегляду завдань збройних сил, які продовжують виконувати свою основну функцію щодо оборони держави, переймають частину завдань саме зі сфери безпеки. Пошук концепції трансформації збройних сил у рамках сектора безпеки – один з нових напрямків наукових досліджень, що активно розглядається останніми роками у світовій і вітчизняній літературі.

Проте природа процесів трансформації у збройних силах, їх початок і подальша еволюція, множина значущих чинників та інші ключові параметри, у більшості випадків визначаються досить розпливчато або залишаються за рамками обговорення. Тому на сучасному етапі перед військовою наукою стоїть завдання продовжувати формувати теорію розвитку національного сектора безпеки як систему уявлень, яка науково відображає домінуючі тенденції змін, що відбуваються у світі, здатну стати концептуальною базою аналізу трансформаційних процесів під час проведення реформ у Збройних Силах України в умовах агресії Росії проти України та зміни зовнішнього політичного курсу України на інтеграцію до НАТО [1].

Таким чином, проблема визначення змісту трансформаційних процесів, основних закономірностей їхнього протікання набуває актуального наукового і прикладного значення, пов'язаного з розробкою і здійсненням заходів з раціоналізації проходження процесів у секторі безпеки, мінімізації можливих негативних аспектів кількісних змін у збройних силах, зменшенні соціально-економічних втрат цього явища.

Метою статті є дослідити сутність і методологію трансформаційних процесів у збройних силах (понятійний апарат, мету, причини, етапи, завдання, складові, моделі процесу трансформації та методики оцінки трансформації збройних сил) у сучасних геополітичних умовах з урахуванням закономірностей, тенденцій та пріоритетних напрямків розвитку сектору безпеки держави в умовах нестабільного безпекового середовища та ресурсних обмежень.

Інформаційною базою дослідження є матеріали Міністерства оборони України; керівні документи США та НАТО з питань військової трансформації; звітна інформація про стан і функціонування збройних сил провідних країн світу; праці вітчизняних і зарубіжних учених; законодавчі документи України: норматив-

но-правові акти і положення з регулювання розвитку збройних сил України; та інше.

Виклад основного матеріалу. У сучасному взаємозалежному світі визначення поняття «безпеки» як безпеки лише своєї власної території є надто обмеженим розумінням національних інтересів. У минулому основним завданням було забезпечення захисту території держави від іноземного вторгнення чи політичного залякування. Сьогодні на безпеку країни можуть вплинути події, які виникають далеко за її територією.

За таких умов виникла необхідність трансформації воєнної політики держави, яка визначає місце і роль збройних сил, завдання для них, формує склад та їх чисельність, та впливає на трансформаційні процеси у збройних силах, як одного з основних інструментів реалізації воєнної політики.

На сучасному етапі провідні країни світу вдаються до рішучих дій з трансформації національних збройних сил. Трансформація збройних сил включає широкий спектр практичних заходів, серед яких: перегляд воєнних стратегій та концепцій; реорганізація системи органів військового управління; переорієнтацію та реорганізацію структури збройних сил; прискорену технологічну модернізацію; розвиток інформаційних технологій, мережевого способу (концепції) ведення бойових дій; формування в усіх ланках нової відкритої до змін культури діяльності, що передбачає готовність проводити зміни і сприймати певний ризик, та ряд інших заходів.

Проблематика методологічних основ трансформації збройних сил, як провідного елемента сектору безпеки країн, включає широкий спектр теоретичних і практичних питань, які можна об'єднати за напрямками:

- визначення поняття термінів «трансформації» та «трансформації збройних сил» та їх параметри;
- трансформація сектору безпеки;
- сутність трансформації збройних сил;
- визначення методологічних засад трансформації збройних сил;
- науково-методичний апарат аналізу трансформації збройних сил;
- процедурні питання управління трансформаційними процесами;
- інституціональне та нормативно-правове забезпечення перебігу трансформаційних процесів збройних сил;
- досвід трансформації збройних сил Альянсу та його країн-членів.

Розгляд проблем трансформацій глобальних, цивілізаційних, політичних, соціальних та економічних систем у літературі розпочинається з 60-х років мину-

лого сторіччя, але найбільшого розвитку цей процес набув з завершенням «холодної війни» у 90-х роках минулого сторіччя та на початку XXI [2-4]. У цей період у Міністерстві оборони США були ініційовані трансформаційні процеси у збройних силах.

Визначення поняття «трансформації» викладені у [5-7]. До цього часу серед вітчизняних та зарубіжних науковців немає єдності у розумінні сутності понять «трансформація» та близьких за змістом термінів «розвиток», «перехідний період», «еволюція», «модернізація», «реформування». У найзагальнішому трактуванні цей процес визначається як зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей того чи іншого об'єкта, видозміна соціальних інституцій та структур, що часом супроводжується їх докорінним оновленням.

Сучасні можливості вивчення трансформаційних процесів у збройних силах дають можливість залучення апарату теорії катастроф [7]. Усі можливі системи та її траєкторії розвитку можна визначити механізмом біфуркацій. Традиційне поняття «біфуркація» свідчить про багатовекторність траєкторії розвитку. Дане поняття визначає неоднозначність характеристики системи, багатовекторність розвитку та множинність варіантів, реалізація яких залежить від впливу сукупності чинників, що визначають стан системи у критичній точці (рис. 1).

Теоретико-методологічні та прикладні аспекти трансформації сектору безпеки та збройних сил держав викладені у [8-13].

Досвід трансформації у НАТО та країнах-членах представлений у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників [14-26].

Розробка методичних рекомендацій для проведення моніторингу та оцінки процесів трансформації у Збройних Сил України зроблена у [27; 28].

Стан інституціонального та нормативно-правового забезпечення перебігу трансформаційних процесів збройних сил знайшов відображення у [29-31].

Аналіз публікацій та досліджень засвідчує, що прикладні питання трансформації збройних сил широко висвітлені у наукових дослідженнях вітчизняних та

зарубіжних авторів, водночас цілісної теорії системних перетворень збройних сил поки що не створено, але він дозволяє сформулювати понятійний апарат трансформації і визначити мету, причини, етапи, завдання, складові та розглянути моделі процесу трансформації та методики оцінки трансформації збройних сил.

Визначення категоріально-понятійного апарату у сфері методологічних засад трансформації збройних сил, які мають складати підґрунтя для конструктивного спілкування учасників трансформаційного процесу збройних сил, чіткого усвідомлення завдань, процедурного пов'язання етапів і всього процесу.

Трансформація – підвищення якісного стану об'єкта внаслідок організаційної і функціональної оптимізації компонентів, використання нових технологій, покращення всіх видів забезпечення [8].

Трансформація збройних сил – це контрольований суб'єктами перетворень процес змін у збройних силах, є органічною складовою внутрішньосистемних перетворень усієї оборонної галузі і сектору безпеки та включає:

- реформування доктрин і концепцій, переорієнтацію та реорганізацію структури збройних сил, формування в усіх ланках нової відкритої до змін культури діяльності, що передбачає готовність проводити зміни і сприймати певний ризик;

- послідовне реформування та розвиток військ (сил);

- прискорену технологічну модернізацію;

- створення нових підходів до проведення операцій (бойових дій).

Процес – сукупність ряду послідовних дій, спрямованих на досягнення певного результату.

Трансформаційний процес збройних сил – перебіг розвитку, послідовність перетворення збройних сил з початкового стану до бажаного; послідовність можливих станів збройних сил, їх елементів та оточення під час такого перетворення; упорядкована послідовність дій, яка управляється суб'єктами трансформації у відповідних межах. З точки зору структури трансформаційний процес збройних сил складається з ряду послідовно перебігаючих, але завжди пов'язаних одна

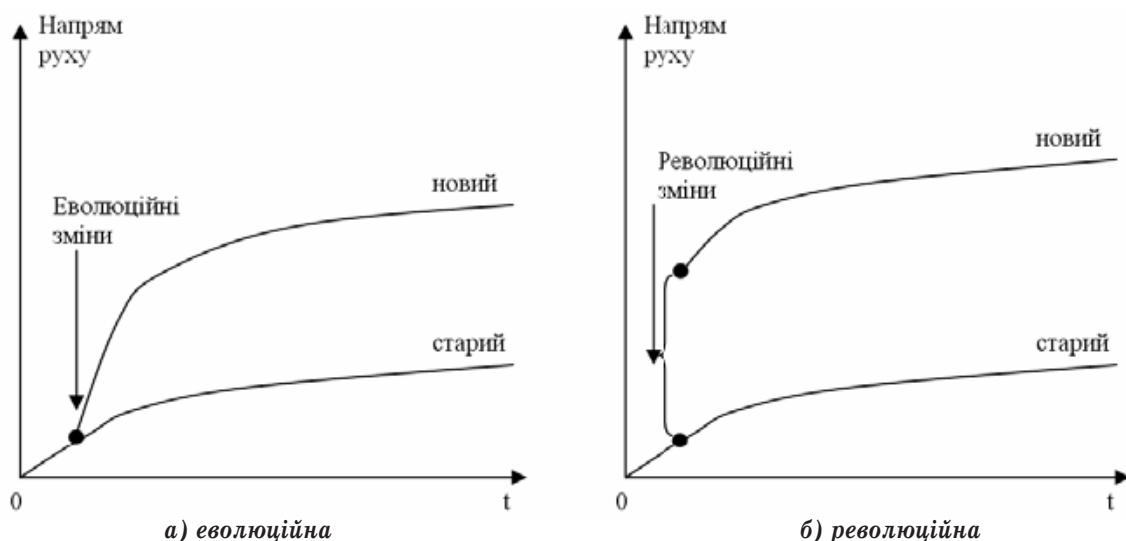

Рис. 1. Напрямки руху та його можливі варіанти

з одною та циклічно повторюваних стадій. Розрізняють наступні стадії:

- планування трансформаційного процесу збройних сил;

- відтворення компонентів та ознак даного процесу;

- прийняття та виконання воєнно-політичних управлінських рішень;

- контроль за функціями та напрямком розвитку трансформаційного процесу збройних сил.

Трансформаційний етап – функціонально завершена у часі частина трансформаційного процесу збройних сил.

Управління трансформаційним процесом збройних сил – сукупність управлінських рішень, дій, спрямованих на забезпечення визначених параметрів збройних сил, підтримки режиму їх діяльності, реалізації програм трансформації.

Рефлексія – звернення свідомості до вивчення та аналізу самої себе, прагнення не до простого відтворення, відображення у реальному вимірі, а до свідомого контролю за ходом, формами, умовами і основами процесу пізнання [8].

Реформа – прогресивне перетворення, зміна, перебудова якої-небудь сторони громадського життя (порядків, інститутів, установ) при збереженні основ існуючого соціального устрою [8].

Реформа воєнна – сукупність кількісних і якісних перетворень воєнної організації держави (збройних сил, військових органів управління, оборонно-промислового комплексу і пов'язаних з ним органів державного управління), спрямованих на її приведення у відповідність з необхідністю і можливістю реалізації національних інтересів у зовнішній сфері. Необхідність реформи виникає зі зміною геополітичної обстановки, а також роллю і місцем держави у світі, її новими геополітичними завданнями, появою нових засобів і способів збройної боротьби, економічним станом, зміною рівня виробництва та іншими чинниками. Процес реформування відображається у Концепції національної безпеки, Воєнній доктрині України, відповідній відомчій нормативно-правовій базі, що регламентує суспільні відносини у сфері воєнної безпеки [8].

Сектор безпеки України – охоплений єдиною системою стратегічного програмно-цільового планування та кризового управління сукупність органів державної влади, воєнної організації держави, спеціальних державних і правоохоронних органів, оборонно-промислового комплексу, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем суспільства, і відповідно до Конституції та законів України спрямована на вирішення завдань захисту національних інтересів держави від внутрішніх і зовнішніх загроз [32].

Під терміном «спроможність» розуміється потенційна здатність досягти бажаного ефекту, відповідно до встановлених стандартів та умов, через використання сукупності засобів і шляхів виконання певного комплексу завдань [33].

Аналіз трансформаційних процесів провідних країн світу показав, що трансформація збройних сил, як засіб реалізації воєнної політики держави, охоплює всю сферу воєнної політики загалом та включає наступні сфери: воєнно-політичну, воєнно-технічну та військову [2-4], [14-26].

Модель трансформації збройних сил, розроблена у США та практично застосована у більшості країн НАТО [36, с. 103-111]. Під безпосереднім керівництвом А. Цебровські (начальник спеціально створеного управління по реформуванню збройних сил у міністерстві оборони США) був розроблений принципово новий документ «Військова трансформація: стратегічний підхід». Він істотно розвинув визначення поняття «трансформація» і додав до нього нові положення [22, с. 2-7].

Трансформація – це пряма реакція на зміни воєнно-політичної обстановки та появу нових, більш складних викликів і загроз. Вона стосується вимог, що випливають з аналізу поточного стану збройних сил і того їх стану, який ми прагнемо досягти.

Основна мета трансформаційних процесів у сфері безпеки – максимальна адаптація безпекових інституцій держави до загальноприйнятих демократичних стандартів і забезпечення їхнього адекватного реагування на можливі загрози та виклики національним інтересам держави.

Сутністю трансформації стало розширення функцій збройних сил – перехід від вирішення завдань, що стосуються суто оборони, до вирішення нових завдань із забезпечення національної, регіональної і міжнародної безпеки. У свою чергу досягнення цієї мети суттєво впливає на всі питання будівництва збройних сил – від доктрин розвитку і управління до закриття логістичних питань.

Метою трансформації збройних сил є надання їм нового змісту, нових функцій, підвищення ефективності та спрямованості їхньої діяльності на досягнення якісно нових, вищих результатів.

Трансформація збройних сил абсолютної більшості держав у ретроспективному і перспективному плані підпорядковується єдиній логіці закономірної реалізації у три послідовних етапи, при їх індивідуальній тривалості для кожної країни. Перший етап характеризується розвитком існуючих збройних сил без докорінної зміни колишньої структури шляхом імплантації нових елементів і відносин у структуру збройних сил, що не приводить до подолання кризи та зняття суперечностей, які накопичилися. На другому етапі відбувається відмова від системоутворюючої ролі колишніх відносин, що визначали структуру системи, внаслідок чого відбувається трансформаційний спад. Третій етап пов'язаний із формуванням нової структури збройних сил і початком підвищення їх ефективності на базі оновлених системоутворюючих відносин.

Процес трансформації збройних сил є керованим. Актуальним є питання про об'єктивні межі трансформації, пов'язані з критичними параметрами у розвитку системи, де порушення стійкості отримує незворотний процес, система втрачає керованість, перехідні процеси виходять з під контроль і розвиток отримує стихійний характер. Стосовно процесу трансформації збройних сил таким критичним параметром є рівень фінансування потреб збройних сил, який при відповідному рівні приводить до саморуйнування системи.

Трансформація збройних сил як системний процес стратегічного значення передбачає створення певних передумов:

- наявність політичної волі здійснювати реформи у сфері оборони і безпеки;

Таблиця 1

Види концептуально-програмного забезпечення трансформації збройних сил розвинутих країн світу

№ з/п	Країна	Наявність нормативно-правового забезпечення трансформації збройних сил
1.	США	1. "Joint Vision 2020"/JV2020 («Спільне бачення 2020»). 2. "Concept for Future Operations" («Спільні операції майбутнього»).
2.	Велика Британія	1. Стратегічні тенденції до 2035 року. 2. Програма оборонних змін.
3.	Німеччина	1. Довгострокова концепція трансформування Бундесверу. 2. Федеральна програма «Бундесвер – продовження розвитку у XXI столітті: основоположні засади фундаментального відновлення». 3. Щорічний план трансформування Бундесверу
4.	Польща	1. Бачення Збройних Сил до 2030 р. 2. Програма трансформації збройних сил

– цілеспрямовану і відповідальну діяльність керівництва на всіх етапах процесу: від ухвалення рішення у сфері оборони через бюджетне планування до створення відповідних спроможностей;

– постійне роз'яснення законодавцям, урядовцям та громадськості змісту трансформації у військовій сфері;

– проведення інституційних змін у системі державного і військового управління, пов'язаних з визначенням зовнішньополітичного курсу, та необхідністю зміни культури управлінської діяльності на всіх рівнях.

Трансформація збройних сил має дві складові: воєнно-політичну та військову.

Воєнно-політичний вимір трансформації визначається політикою держави у сфері оборони та її пріоритетами на міжнародній арені.

Військовий вимір трансформації пов'язаний безпосередньо із забезпеченням здатності збройних сил в умовах сьогодення та у майбутньому виконувати завдання за призначенням, шляхом: удосконалення ефективності прийняття рішень; створення нових спроможностей на основі технологічної модернізації; формування нових підходів до ведення бойових дій (операцій); реорганізації та наближення за складом, системою управління, навчанням і підготовкою, рівнем оснащення озброєнням та військовою технікою. Здійснення цих процесів неможливе без суттєвого підвищення рівня професіоналізму особового складу.

Досвід проведення трансформації збройних сил провідних країн світу свідчить, що трансформація –

це тривалий безперервний та керований процес і проводиться за окремим концептуально-програмним документом (табл. 1) [14-26]. Трансформація не буває одноразовим заходом, вона є постійним викликом для збройних сил і часто створює труднощі та вимагає прийняття складних рішень. Успішне проведення трансформації приносить корисні результати.

Трансформаційні зміни описуються двома теоретичними моделями: централізованою і децентралізованою. Їх відмінність полягає у різній швидкості зміни значень відповідних параметрів трансформації і величинах, що досягаються параметрами у ході реалізації моделі, а також тривалістю першого та другого етапів трансформації. Концепція централізованої моделі заснована на принципі спадкоємності і робить акцент на поступовій зміні типу збройних сил, тоді як децентралізована – орієнтована і будується, виходячи з кінцевого, пошукового стану збройних сил. Оцінка ефективності здійснення вказаних моделей дозволяє зробити висновок про можливість досягнення позитивних результатів у ході реалізації централізованої моделі трансформації тільки за умов наявності у країні (збройних силах) резервних ресурсів і потенціалу переважно екстенсивного розвитку, а при вичерпанні або відсутності вказаних умов переважаючою стає децентралізована модель трансформації.

Характер процесу трансформації, його місце серед інших процесів наведено на рис. 2.

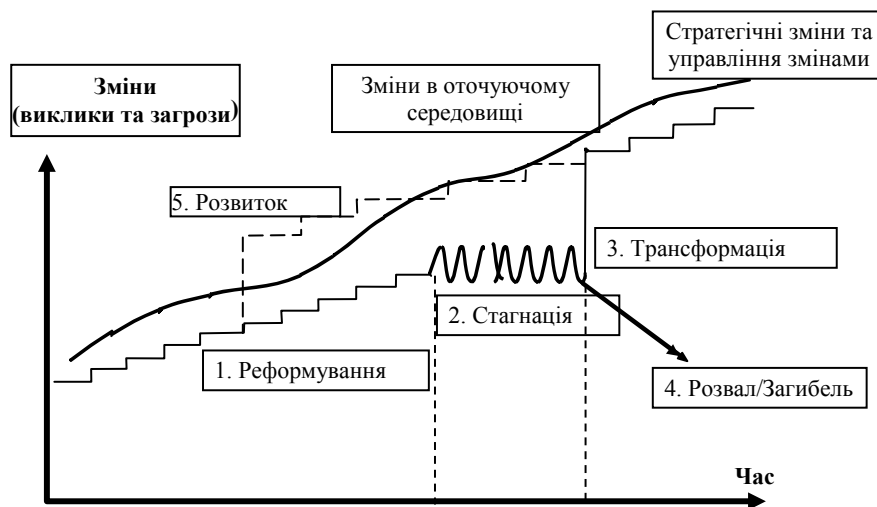

Рис. 2. Характер процесу трансформації

Існує значна кількість методик, за якими проводиться оцінка готовності збройних сил до виконання завдань з оборони території. Однак ефективні методики, за якими визначається готовність збройних сил до виконання завдань із забезпечення безпеки, маловідомі. Оскільки сутністю трансформації є розширення функцій збройних сил – перехід від вирішення завдань, що стосуються суто оборони до вирішення питань безпеки, то оцінка ефективності процесу трансформації та заходів з трансформації збройних сил вимагає розробки нових підходів, які відрізняються від відомих.

Так, наприклад, одна із розроблених методик оцінювання стану трансформаційних процесів у збройних силах [37; 38] є універсальною та може бути використана при оцінці воєнно-політичної обстановки, проведенні оборонного огляду, оборонного планування та в інших сферах. У даному випадку методика призначена для оперативної оцінки можливостей збройних сил щодо вирішення питань безпеки сьогодення і прогнозування їх у подальшому, що виражається у значенні індексу військової трансформації (*iBT*).

Метою методики є надання міжнародним та регіональним безпековим організаціям, а також органам військового управління інструменту для числового виразу динаміки загальносвітових процесів, об'єднаних поняттям «трансформація збройних сил». *iBT* призначений відобразити наскільки ступінь трансформації збройних сил певної країни, з точки зору забезпечення рішення задач оборони і воєнної безпеки, відрізняється від «ідеальних» збройних сил у кожен конкретний час його визначення. Він також показує, як змінюються збройні сили під впливом різних чинників військового та невійськового характеру [37; 38]. Моніторинг та аналіз результатів імплементації процесів трансформації та управління змінами у Збройних Силах України також можна провести на основі *iBT*. Але для моніторингу та аналізу результатів імплементації процесів трансформації на основі *iBT* необхідно додатково розробити практичні рекомендації щодо порядку оцінки стану трансформаційних процесів у збройних силах у вигляді алгоритмів і варіантів визначення індексів безпеки у залежності від початкових умов розрахунку, а також критеріїв прийняття рішення.

Висновки. Отже, проведений аналіз публікацій та досліджень дозволяє зробити наступні висновки:

- прикладні питання трансформації збройних сил висвітлені у наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів, водночас цілісної теорії системних перетворень збройних сил поки що не створено;

- трансформація збройних сил є тривалим і безперервним процесом, вона не буває одноразовим заходом, є постійним викликом для збройних сил та вимагає прийняття складних рішень та проводиться за три послідовних етапи при їхній індивідуальній тривалості для кожної країни;

- сутність трансформації у збройних силах складають керовані зміни, метою яких є розширення їх функцій – перехід від вирішення завдань, що стосуються суто оборони, до вирішення нових завдань з безпеки;

- визначені у статті методологічні основи трансформаційних процесів у збройних силах (понятійний апарат, мета, причини, етапи, завдання, складові, моделі процесу трансформації та методики оцінки трансфор-

мації збройних сил), як провідного елементу сектору безпеки країн, в умовах нестабільного безпекового середовища та ресурсних обмежень дозволить проводити аналітичні оцінки результатів реформування і процесів трансформації Збройних Сил України.

Подальші дослідження планується здійснити у напрямі розробки практичних рекомендацій щодо порядку оцінки стану трансформаційних процесів у збройних силах у вигляді алгоритмів і варіантів визначення індексів безпеки у залежності від початкових умов розрахунку, а також критеріїв прийняття рішення.

Література

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо зовнішньополітичного курсу України : Закон України від 8 червня 2017 року, № 2091-VIII, м. Київ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2091-viii>
2. Згуровський М.З. Системний аналіз: проблеми, методологія, застосування / М.З. Згуровський, Н.Д. Панкратова. – К. : Наук. думка, 2005. – 744 с.
3. Гальчинський А.С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи: Методологічні аспекти / А.С. Гальчинський ; Інститут стратегічних оцінок. – К. : Либідь, 2006. – 310 с.
4. Любимцева С.В. Глобализация и механизм трансформации / С.В. Любимцева // Экономическая теория на пороге XXI века. Глобальная экономика / [под ред. Ю.М. Осипова и др.]. – М. : Юность, 2003.
5. Рукомедта Р.М. До поняття «трансформація»: сутність та характерні прояви у світовій практиці / Р.М. Рукомедта // Стратегічна панорама. – 2002. – № 4.
6. Гражевська Н.І. Відображення трансформаційних процесів у системі категорій соціально-економічної динаміки / Н.І. Гражевська // Економічна теорія. – 2007. – № 4. – С. 19–29.
7. Журба Є.І. Методологічні принципи трансформації економічних систем транскордонного співробітництва / Є.І. Журба // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 1.
8. Ліпкан В.А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях / В.А. Ліпкан, О.С. Ліпкан. – Вид. 2-е, доп. і переробл. – К. : ТЕКСТ, 2008. – 400 с.
9. Єхануров Ю.І. Воєнно-політичний вимір трансформації Збройних Сил України / Ю.І. Єхануров // Наука і оборона. – 2008. – № 3.
10. Кириченко С.О. Військовий вимір трансформації Збройних Сил України у контексті євроатлантичної інтеграції України / С.О. Кириченко // Наука і оборона. – 2008. – № 3.
11. Семенченко А.І. Деякі воєнно-економічні аспекти реформування та розвитку структур безпеки і оборони України / А.І. Семенченко // Стратегічна панорама. – 2006. – № 1.
12. Пампуха І.В. Трансформація Збройних Сил України: визначення проблеми і завдання / І.В. Пампуха, А.М. Іващенко, Ю.В. Каменчук. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natural/Znpvknu/2009_19/vip19-25.pdf.
13. Шерр Д. Трансформація сектору безпеки / Д. Шерр // Дзеркало тижня, № 23(498), 12 – 18 червня 2004.
14. Павленко А.М. Досвід трансформації Бундесверу з урахуванням деяких політичних і економічних аспектів / А.М. Павленко // Стратегічна панорама, № 2, 2005.

15. Леонов В.В. Трансформація організації Північноатлантичного договору – вимога часу / В.В. Леонов // Стратегічна панорама, № 1/2004.
16. Брежнева Т.В. Трансформація та розширення НАТО: порядок денний та послідовність дій для України / Т.В. Брежнева // Стратегічна панорама, № 2, 2007.
17. Prague Summit Declaration issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council // Prague Summit and NATO's Transformation. – Brussels, 2003. (Працька програма трансформації)
18. The Istanbul Declaration. Our security in a new era. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Istanbul on 28 June 2004.
19. NATO Response Force declared fully operational. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/update/2006/11-november/e1129c.htm>
20. Декларація Ризького саміту, підтримана главами держав та урядів, які взяли участь у засіданні Північноатлантичної ради 29 листопада 2006 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/ukr/2006/pr06-150u.htm>.
21. Комплексні політичні настанови, затверджені главами держав та урядів країн – членів НАТО 29 листопада 2006 року.
22. Медін А. К вопросу о «трансформации» вооруженных сил США / А. Медин // Зарубежное военное обозрение, № 7, 2005. – С. 2-7.
23. Today's complex strategic environment demands a broad approach to security. Istanbul Summit Communiqué 28 June 2004.
24. Ініціатива з оборонних спроможностей (Defence Capabilities Initiative) : Затверджені на Саміті НАТО у Вашингтоні 23-24 квітня 1999 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/pr/pr99e.htm>.
25. Міжнародні відносини та євроатлантична інтеграція : [підручник] / колектив авторів ; за заг. ред. О.І. Пошедіна. – К. : НАОУ, 2010. – 337 с.
26. Розбудова безпеки і оборони / За ред. Філіпа Х. Флурі, Вілема Ф. ван Ікелена ; пер. з англ. О. Михалочко за участю К. Гломозди // Збірка матеріалів щодо Плану партнерських дій із створення інститутів оборони і безпеки (PAR-DIB). – Київ-Женева, 2006.
27. Матеріали науково-практичної конференції «Военно-політичний вимір трансформації Збройних Сил України» 25 червня 2008 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/>.
28. Перепелиця Г. НАТО і Україна в умовах трансформаційних процесів / Г. Перепелиця.
29. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави : [підручник] / [В.Г. Радецький, О.П. Дузь-Кратченко, В.М. Воробйов, В.П. Грищенко, Ю.Г. Даник та ін.]. – К. : НУОУ, 2009. – 596 с.
30. Шипілова Л.М. Методика обґрунтування понятійно-категорійного апарату теоретичних основ політики безпеки / Л.М. Шипілова. – К. : Інститут проблем національної безпеки, 2005. – 217 с.
31. Гончаренко І.А. Теорія інституціоналізму Т. Веблена та її значення для сучасної соціології / І.А. Гончаренко. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.socd.univ.kiev.ua/NEWSARCH/2003FSP/soc.htm>.
32. Богданович В.Ю. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки держави у її визначальних сферах : [монографія] / В.Ю. Богданович, А.І. Семенченко, Ю.В. Єгоров, О.О. Бортник, В.А. Муха. – К. : Київ, 2007. – 370 с.
33. Capability – the ability to achieve a desired effect under specified standards and conditions through combinations of means and ways to perform a set of tasks. CJCSI 3170.01F, J-8, Joint capabilities integration and development system. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dtic.mil/cjcs_directives/cdata/unlimit/3170_01.pdf.
34. Афанасьев В.Г. Системность и общество / В.Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1980. – 320 с.
35. Бусленко Н.П. Моделирование сложных систем / Н.П. Бусленко. – М. : Наука, 1978. – 398 с.
36. Андріянова Н. Досвід упровадження модульної структури в арміях країн-членів НАТО / Н. Андріянова // Журнал наукових праць «Нова парадигма». Вип. 107. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 229 с. – С. 103-111.
37. Робочі матеріали виконання науково-дослідної роботи «Досвід трансформації збройних сил країн-членів НАТО і можливості його використання в Україні» (шифр «Трансформація») // ЦВСД НУОУ. – К., 2010. – 137 с., 14 рис., 2 табл., 123 джерела.
38. Заключний звіт виконання науково-дослідної роботи «Досвід трансформації збройних сил країн-членів НАТО і можливості його використання в Україні» (шифр «Трансформація») // ЦВСД НУОУ. – К., 2011. – 113 с., 2 рис., 3 табл., 2 додатки, 64 джерела.

Анотація

Андріянова Н. М. Методологічні основи трансформації збройних сил як провідного елементу сектору безпеки країни. – Стаття.

Аналіз трансформаційних процесів провідних країн світу показав, що трансформація збройних сил, як засіб реалізації воєнної політики держави, охоплює всю сферу воєнної політики. Проте природа процесів трансформації у збройних силах, їх початок і процес протікання, множина значущих чинників та інші ключові параметри, у більшості випадків визначаються досить розпливчато. Тому на сучасному етапі перед наукою стоїть завдання продовжувати формувати теорію розвитку національного сектора безпеки як систему уявлень, яка здатна стати концептуальною базою аналізу трансформаційних процесів під час проведення реформ у Збройних Силах України в умовах агресії Росії проти України.

Під час написання статті автором були використані наступні методи: системний, порівняльний та ретроспективний аналізи. Проведений у статті аналіз публікацій та досліджень з питання трансформації збройних сил дозволив сформувати понятійно-категоріальний апарат процесу трансформації і визначити мету, причини, етапи, завдання, складові трансформації, розглянути моделі процесу трансформації та методики оцінки трансформації збройних сил.

Ключові слова: національна безпека, сектор безпеки, загроза, воєнна політика, трансформація збройних сил, трансформаційний процес, методологія, мета, етапи, стратегія.

Аннотация

Андриянова Н. М. Методологические основы трансформации вооруженных сил как ведущего элемента сектора безопасности страны. – Статья.

Анализ трансформационных процессов ведущих стран мира показал, что трансформация вооруженных сил, как средство реализации военной политики государства, охватывает всю сферу военной политики. Однако, природа процессов трансформации в вооруженных силах, их начало и процесс протекания, множество значимых факторов и другие ключевые параметры в большинстве случаев определяются достаточно расплывчато. Поэтому на современном этапе перед наукой стоит задача продолжать формировать теорию развития национального сектора безопасности как систему представлений, которая способна стать концептуальной базой анализа трансформационных процессов при проведении реформ в Вооруженных Силах Украины в условиях агрессии России против Украины.

При написании статьи автором были использованы следующие методы: системный, сравнительный и ретроспективный анализы. Проведенный в статье анализ публикаций и исследований по вопросу трансформации вооруженных сил позволил сформировать понятийно-категориальный аппарат трансформации и определить цель, причины, этапы, задачи, составляющие трансформации, рассмотреть модели трансформации и методики оценки трансформации вооруженных сил.

Ключевые слова: национальная безопасность, сектор безопасности, угроза, военная политика, трансформация вооруженных сил, трансформационный процесс, методология, цель, этапы, стратегия.

Summary

Andrianova N. M. Methodological foundations for the transformation of the armed forces as a leading element of the country's security sector. – Article.

The analysis of the transformational processes of the leading countries of the world has shown that the transformation of the armed forces, as a means of implementing the military policy of the state, covers the entire sphere of military policy. However, the nature of processes of transformation in the armed forces, their beginning and the process of leakage, the set of significant factors and other key parameters, in most cases are determined rather vaguely. Therefore, at the present stage, the science faces the task of continuing to form the theory of development of the national security sector as a system of representations that can become the conceptual basis for the analysis of transformational processes during the reforms in the Armed Forces of Ukraine in the conditions of Russia's aggression against Ukraine.

During writing an article, the author used the following methods: systematic, comparative, and retrospective analysis. The article analyzes publications and studies on the transformation of the armed forces allowed the formation of a conceptual-categorical apparatus of the transformation process and to determine the purpose, causes, stages, tasks, components of transformation, as well as to consider the models of transformation of the process, as well as methods for assessing the transformation of the armed forces.

Key words: national security, security sector, threat, military policy, transformation of armed forces, transformation process, methodology, goal, stages, strategy.